

УДК 342.7+681.3(477)

П.В. МАКУШЕВ, канд. юрид. наук, доц.,
Дніпропетровський гуманітарний університет

ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ключові слова: персональні дані, система інформаційного забезпечення, державна виконавча служба

Базовою засадою функціонування правової системи України є виконання рішень державних органів, що забезпечують правовий порядок у державі. Указом Президента України від 09.12.2010 року № 1085 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» утворено такий центральний орган виконавчої влади – Державна виконавча служба України [1]. Відповідно до Положення про Державну виконавчу службу України, затвердженого Указом Президента України від 06.04.2011 року № 385, Державна виконавча служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів відповідно до законів [2]. Реалізація органами виконавчої служби покладених на неї обов'язків забезпечується інтенсивним інформаційним обміном, формуванням та використанням відповідних баз даних. Значна частина інформації, що використовується працівниками державної виконавчої служби, відноситься до інформації з обмеженим доступом. Особливої важливості в процесі реалізації завдань виконавчого провадження набуває дотри-

мання правил захисту персональних даних як працівників державної виконавчої служби, так і інших осіб, що задіяні у самому провадженні.

Мета статті – з'ясування основних нормативно-правових актів, що визначають порядок використання персональних даних в державній виконавчій службі, основні чинні правила забезпечення захисту такої інформації, проблеми правового регулювання обігу персональних даних в процесі реалізації функцій державною виконавчою службою та перспективи удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності реалізації положень законодавства про захист персональних даних. Предмет розгляду цього наукового дослідження – правові норми та наукові теорії, що визначають зміст та правовий режим персональних даних в процесі реалізації інформаційних відносин, учасниками яких є органи державної виконавчої служби.

Інформаційне забезпечення кожної державної служби є важливим елементом її функціонування. Особливої важливості набуває інформаційне забезпечення державних служб, діяльність яких пов'язана і застосуванням державного примусу. Виходячи з визначення виконавчого провадження, зазначеного у ст.1 Закону України «Про виконавче провадження», це завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів – це сукупність дій органів і посадових осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, а також рішеннями, що відповідно підлягають примусовому виконанню [3]. Наявність примусового елемента при виконанні державною виконавчою службою покладених на неї обов'язків створює ускладнення в процесі отримання та використання персональних даних осіб, на майно яких накладається стягнення, а персональні дані працівників державної виконавчої служби у зв'язку із наяв-

ності примусового елемента в їх роботі потребують додаткового захисту. Зазначене створює необхідність приділення окремої уваги правовому регулюванню використання персональних даних в процесі інформаційного забезпечення державної виконавчої служби.

Здійснення управління та управлінської діяльності в сучасних умовах, зазначає Є.Ю. Бараш, можливе тільки за умови належного інформаційного забезпечення, яке опосередковує та упорядковує відповідні управлінські зв'язки, що виникають між суб'єктом і об'єктом управління [4, с.34]. Як вважає Р.А. Коваль, інформаційно-аналітичне забезпечення – це процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів державної влади на основі формування та використання інформаційних ресурсів. Метою інформаційно-аналітичного забезпечення державних органів виконавчої влади, стверджує Р.А. Коваль, є створення умов для прийняття ефективних державних управлінських рішень. На думку цього науковця термін «інформаційно-аналітичне забезпечення» становлять два взаємопов'язані елементи, а саме: інформаційний – відносно самостійної діяльності спеціально підготовлених фахівців, зайнятих пошуком, відбором, обробкою, накопиченням, узагальненням і збереженням інформаційних одиниць; аналітичний – виробництво спеціально підготовленими фахівцями на підставі наявних інформаційних одиниць і складних розумових процесів нового знання щодо явища або події, що вивчається [5]. Саме тому можна стверджувати, що від рівня якості розробки питання інформаційного забезпечення державної виконавчої служби України істотним чином залежить не тільки якість інформаційних управлінських зв'язків у цій службі, а їх повнота та стабільність. Якісне інформаційне забезпечення державної виконавчої служби є гарантом ефективності примусового виконання рішень державних органів.

Проблематиці інформаційного забезпе-

чення діяльності державних органів у науці адміністративного права приділялася значна увага такими вченими, як Є.Ю. Бараш, Є.Д. Бондаренко, Н.С. Калашник, Р.А. Коваль, А.О. Пугач та іншими. Разом із тим, окремо дослідження правового регулювання використання персональних даних в системі інформаційного забезпечення діяльності державної виконавчої служби як окремого напрямку управлінської діяльності, враховуючи специфіку статусу цього органу, комплексно не проводились. У цьому контексті Н.С. Калашник вказує, що, не дивлячись на те, що процес тотальної інформатизації українського суспільства триває більше ніж десять років, науковцями недостатньо приділялася увага питанням застосування інформаційних технологій у здійсненні правоохоронної діяльності, а саме, в роботі з виконанням покарань [6].

Розглядаючи зміст та структуру інформаційного забезпечення діяльності державної виконавчої служби, необхідно навести визначення інформаційного забезпечення Є.Д. Бондаренко. Так, цей правознавець вважає, що це – процес задоволення потреб в інформації, заснованої на застосуванні спеціальних засобів і методів її одержання, опрацювання, накопичення і видачі в зручному для використання виді, а структура цього забезпечення включає інформаційний фонд та спеціальні прийоми і методи інформаційного забезпечення тобто, це явище одночасно представляє собою, по-перше, певну організаційну діяльність одержання, опрацювання, накопичення і видачі інформації, по-друге, прийоми та методи її здійснення, по-третє, певні матеріальні об'єкти – інформаційний фонд [7]. Одним із таких матеріальних об'єктів у системі інформаційного забезпечення виконавчого провадження, є Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень [8], який використовується з метою забезпечення електронного документообігу в органах державної виконавчої служби, ведення обліку виконавчих проваджень, контролю за дотриманням державними виконавцями ви-

мог законодавства під час здійснення виконавчих дій, надання оперативного доступу сторонам виконавчого провадження.

Досліджуючи інформаційне забезпечення державної кримінально-виконавчої служби [9], Є.Ю. Бараш визначає основні його ознаки, а саме: за своєю сутністю воно виступає як процес обробки, одержання, опрацювання, накопичення та використання управлінської інформації про різні аспекти функціонування служби; за періодичністю воно представляє собою неперервний процес обробки та використання інформації; за характером існування становить частину управлінської діяльності служби; за формою реалізації, здійснюється за допомогою притаманних цьому виду засобів і методів; за наслідками здійснення інформаційного забезпечення пов'язане із формуванням певних інформаційних фондів, документів, нормативної бази; за метою функціонування спрямоване на забезпечення належного функціонування системи, наприклад, автоматизованої системи управління; за основним призначенням як інструмент ефективного управління знаходить свою реалізацію під час аналізу, планування і підготовки ефективних управлінських рішень [4, с.35–36]. Положення про Державну виконавчу службу України регламентує покладені на неї завдання: 1) реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання рішень; 2) внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері виконання рішень; 3) забезпечення своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень у порядку, встановленому законодавством; 4) здійснення освітньо-роз'яснювальної роботи з питань виконання рішень [2]. Через спорідненість основного завдання цих служб та наявності примусової складової в процесі реалізації їх повноважень, на наш погляд, можна зазначені характеристики інформаційного забезпечення державної кримінально-виконавчої служби відносити і до державної виконавчої служби.

Основними видами роботи державної ви-

конавчої служби України, відповідно до покладених на неї завдань у сфері інформаційного забезпечення, є: 1) забезпечення доступу державних виконавців до баз даних і реєстрів, у тому числі електронних, що містять інформацію про боржників, їхнє майно та кошти; 2) забезпечення ведення Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень; 3) здійснення аналітичного, інформаційного та методологічного забезпечення роботи структурних підрозділів територіальних органів Мін'юсту України, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України; 4) організація ведення обліково-статистичної звітності та аналіз стану виконання рішень державними виконавцями; 5) надання роз'яснення та рекомендації державним виконавцям з питань примусового виконання рішень; 6) організація розгляду звернень громадян та юридичних осіб з питань, пов'язаних із діяльністю ДВС України, структурних підрозділів територіальних органів Мін'юсту України, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України; 7) організація освітньо-роз'яснювальної роботи, в тому числі в засобах масової інформації, з питань, що стосуються виконання її завдань [2].

З урахуванням зазначених ознак, застосовуючи науковий доробок Є.Ю. Бараша, можна визначити інформаційне забезпечення діяльності державної виконавчої служби як частину управлінської діяльності з аналізу, планування і підготовки управлінських рішень, яка представляє собою неперервний процес обробки та використання інформації про стан функціонування системи державної виконавчої служби, яка здійснюється за допомогою інформаційних засобів та методів, призводить до формування інформаційних фондів, та спрямована на забезпечення належного функціонування системи державної виконавчої служби України.

Елементами інформаційно-аналітичної системи органів державної влади, зазначає А.О. Пугач, повинні бути бази даних необхідної інформації, системи зв'язку та пере-

дачі даних, системи обробки даних, автоматизовані робочі місця державних службовців. Первинними елементами інформаційно-аналітичної системи є периферійні об'єктно-спеціалізовані автоматизовані інформаційні підсистеми, елементами кожної з яких є комплекси технічних засобів, до яких входить обчислювальна техніка, системне і спеціальне програмне забезпечення, колективи відповідних спеціалістів [10]. Таким чином, важливим елементом системи інформаційного забезпечення державної виконавчої служби є Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень.

Відповідно до положення про Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень, важливе місце в системі даних, що вносяться до Єдиного реєстру у органі державної виконавчої служби, є найменування органу, посадової особи, що видали документ, а також повне найменування стягувача та боржника, їх адреси і, у разі наявності, – ідентифікаційний код за ЄДРПОУ для юридичних осіб або реєстраційний номер облікової картки платника податків для фізичних осіб чи серія та номер паспорта – для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків; відомості про стягнення коштів на користь держави [8]. Під час виконання рішень державний виконавець має право на безпосередній доступ до баз даних і реєстрів, у тому числі електронних, що містять інформацію про боржників, їхнє майно та кошти. Порядок доступу до таких реєстрів встановлюється Міністерством юстиції України спільно з відповідними центральними органами виконавчої влади, які забезпечують їх ведення [11]. Також працівник державної виконавчої служби з метою захисту інтересів стягувача має право одержувати безоплатно від органів, установ, організацій, посадових осіб, сторін та учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, у тому числі конфіденційну [3]. Наведене свідчить про

значний обсяг персональних даних, що знаходяться у користуванні працівників державної виконавчої служби.

В результаті удосконалення вітчизняного законодавства щодо дотримання конфіденційності персоніфікованої інформації 01.06.2010 року було прийнято Закон України «Про захист персональних даних» [12], призначення якого упорядкувати діяльність з формування та використання баз персональних даних, підвищити організацію процесів охорони та захисту цих відомостей суб'єктами приватного та публічного права. Аналізуючи перелік відомостей, що складають персональні дані, нами з'ясовано, що у Законі України «Про захист персональних даних» чітко не вказано зміст відомостей, що складають персональні дані, проте Законом України «Про інформацію» до конфіденційної інформації про фізичну особу віднесено дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження [13]. Конституційний Суд України Рішенням від 30.10.1997 року № 5-зп відніс до конфіденційної інформації про фізичну особу, ще й відомості про її майновий стан та інші персональні дані [14], а рішенням від 20.01.2012 року № 2-рп/2012, даючи офіційне тлумачення частин першої, другої статті 32 Конституції України, пояснив, що до інформації про особисте та сімейне життя особи (персональні дані про неї) входять відомості про національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, і т.д. [15]. Таким чином, Конституційний Суд України вважає, що перелік даних про особу, які визнаються як конфіденційна інформація, не є вичерпним. Ця ситуація свідчить про необхідність створення великої кількості баз даних за усіма напрямками діяльності органів державної виконавчої влади, у тому числі органами державної виконавчої служби як на працівників цих установ, так і на громадян, які звертаються до них за допомогою.

Законодавче розуміння, що необхідність складення такої значної кількості документів

представлених картотеками, журналами обліку, договорами про нерозголошення, дозволами на використання і т.д., значно гальмуватиме швидкість виконання державними органами їх безпосередніх обов'язків, призвело до полегшення адміністративних процедур пов'язаних із реєстрацією баз даних. Законом України від 20.11.2012 р. № 5491-VI «Про внесення змін до Закону України «Про захист персональних даних»» роботодавці звільнені від обов'язку реєструвати такі бази персональних даних, як «Працівники», тобто ведення яких пов'язано із забезпеченням та реалізацією трудових відносин [16]. Таким чином, органи державної виконавчої служби: Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, до складу якого входить відділ примусового виконання рішень; управління державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, до складу яких входять відділи примусового виконання рішень; районні, районні у містах, міські міськрайонні відділи державної виконавчої служби відповідних управлінь юстиції [17], вже не зобов'язані реєструвати бази даних своїх працівників, проте дотримуватись основних вимог Закону України «Про захист персональних даних» щодо персональних даних їх працівників зобов'язані із урахуванням норм трудового законодавства та нормативно-правових актів, що регулює порядок проходження служби в державній виконавчій службі.

Працівники органів державної виконавчої служби є державними службовцями, і відповідно до ст.10 Закону України «Про державну службу», вони зобов'язані зберігати порядок з державною таємницею, також інформацію про громадян, що стала їм відома під час виконання обов'язків державної служби, а також іншої інформації, яка згідно з законодавством не підлягає розголошенню [18]. Порядок використання працівниками

державної виконавчої служби персональних даних боржників та стягувачів у процесі виконавчого провадження повинен відповідати основним правилам, визначеним у Типового порядку обробки персональних даних у базах персональних даних [19]. Відповідно до Положення про районний, районний у місті, міський (міста обласного значення), міськрайонний, міжрайонний відділ державної виконавчої служби, кожен відділ забезпечує у межах своїх повноважень реалізацію державної політики стосовно захисту інформації з обмеженим доступом [20]. Тому, ми вважаємо, що у кожному органі державної виконавчої служби повинно бути затверджено положення про захист персональних даних, в якому мають бути відображені особливості організації процесу захисту такої інформації саме в цьому підрозділі.

Правове регулювання використання персональних даних в органах державної виконавчої служби недостатньо розвинене. На наш погляд, потребує доповнення нормативних актів, що регулюють діяльність державної виконавчої служби положеннями, що відображають основні вимоги чинного законодавства про захист персональних даних, зобов'язують працівників державної виконавчої служби забезпечувати захист персональних даних стягувачів, боржників та всіх інших учасників виконавчого провадження. Положення про Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень, потребує удосконалення процедур захисту персональних даних учасників виконавчого провадження. Систематизуючу роль у дотриманні законодавства про захист персональних даних в державній виконавчій службі зіграє розробка та прийняття положення про обробку персональних даних в державній виконавчій службі України. Цей документ повинен містити: перелік відомостей, що складають персональні дані у системі інформаційного забезпечення виконавчої служби; перелік документів, в яких ця інформація може міститись; перелік посадових осіб служби, що будуть забезпечувати захист персо-

нальних даних; підстави та порядок передавання цих відомостей до різних відомств та інші елементи механізму забезпечення захисту персональних даних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» : від 09.12.2010 р., № 1085 // Урядовий кур'єр. – 14.12.2010. – № 234.

2. Указ Президента України «Про Положення про Державну виконавчу службу України» : від 06.04.2011 р., № 385 // Урядовий кур'єр. – 19.04.2011. – № 71.

3. Закон України «Про виконавче провадження» : від 21.04.1999 р., № 606–XIV // ВВР України – 1999. – № 24. – Ст. 207.

4. Бараш Є. Ю. Інформаційне забезпечення управління Державною кримінально-виконавчою службою / Є. Ю. Бараш // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 34–40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11beikvc.pdf>.

5. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади / Р. А. Коваль // Теорія та практика державного управління. – 2006. – № 1 (113).

6. Калашник Н. С. Проблеми впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні діяльністю органу виконавчої влади / Н. С. Калашник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kvs.zp.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=177&itemid=192.

7. Бондаренко Є. Д. Особливості інформаційного забезпечення торговельного підприємства / Є. Д. Бондаренко // Актуальні проблеми сучасної науки : п'ята всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/bondarenko-ed-osoblivosti-informatsionogo-zabezpechennya-torgovelnogo-pidприємства>.

8. Наказ Міністерства юстиції №Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень» : від 20.05.2003 р., № 43/5 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 21. – Ст. 981.

9. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» : від 23.06.2005 р., № 2713–IV // Голос України. – 26.07.2005. – № 135.

10. Пугач А. О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні / Пугач А. О. // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=165>.

11. Інформаційне забезпечення виконавчого провадження / Верхньорогачицьке РУЮ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rogachik.just.ks.ua/yuridichna-rubrika/informatsiyne-zabezpechennya-vikonavchogo-provadzheniya.html>.

12. Закон України «Про захист персональних даних» : від 01.06.2010 р., № 2297–VI // ВВР України. – 2010. – № 34. – Ст. 481.

13. Закон України «Про інформацію» : від 02.10.1992 р., № 2657–XII // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

14. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та статті 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К. Г. Устименка) від 30 жовтня 1997 року N 5-зп Справа N 18/203-97 // [Електронний ресурс] // Режим доступу до журн. : zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-97

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України № 1-9/2012 : від 20.01.2012 р., № 2-рп/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/v002p710-12.

16. Закон України «Про внесення змін до

Закону України «Про захист персональних даних» : від 20.11.2012 р., № 5491–VI // *Голос України*. – 19.12.2012. – № 241.

17. Закон України «Про державну виконавчу службу» : від 24.03.1998 р., № 202/98-ВР // *Голос України*. – 21.04.1998.

18. Закон України «Про державну службу» : від 16.12.1993 р., № 3723–XII // *ВВР України*. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

19. Наказ Міністерства юстиції України «Типовий порядок обробки персональних

даних у базах персональних даних» : від 30.12.2011 р., № 3659/5 // *Офіційний вісник України*. – 2012. – № 3. – Ст. 104.

20. Наказ Міністерства юстиції України «Положення про районний, районний у місті, міський (міста обласного значення), міськрайонний, міжрайонний відділ державної виконавчої служби» : від 10.04.2012 р., № 549/5 // *Офіційний вісник України*. – 2012. – № 31. – Ст. 1148.

Макушев П. В. Персональні дані як елемент системи інформаційного забезпечення державної виконавчої служби України / П. В. Макушев // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 333–339 [Електронний ресурс].

Досліджується правові норми, що регулюють порядок використання персональних даних працівників державної виконавчої служби та учасників виконавчого провадження в системі інформаційного забезпечення державної виконавчої служби.

Макушев П.В. Персональные данные как элемент системы информационного обеспечения государственной исполнительной службы Украины

Исследуются правовые нормы, регулирующие порядок использования персональных данных работников государственной исполнительной службы и участников исполнительного производства в системе информационного обеспечения государственной службы.

Makushev P.V. Personal Data as Part of a System of Information Support of the State Executive Service of Ukraine

We study the legal rules that govern the use of personal data of employees of the state executive service and enforcement participants in the information system of executive services.